

**SLOVENSKÁ KOMISIA
OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY**

***OLYMPIÁDA ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA
A LITERATÚRY***

1. ročník - školský rok 2008/2009

K r a j s k é k o l o

Úlohy kategórie C

žiaci 8. a 9. ročníka základných škôl, žiaci tercie a kvarty osemročných gymnázií

PRVÁ ČASŤ - PÍSOMNÁ

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka č. 1

Je to ešte stále slovenčina?

Ludský jazyk sa stále vyvíja, je ovplyvňovaný životným štýlom a podmienkami, v ktorých existujeme. Na tom by nebolo nič zvláštne, aj slovenčina sa musí prispôbiť tomu, že všade naokolo sú počítač, internet, mobily, maily a pod. Niekedy sa mi však zdá, že sme už presiahli magickú hranicu a zo slovenčiny ostal skôr gramatický rámec ako správne používaný jazyk.

.....Bol som svedkom toho, ako jedna moja kolegyňa do telefónu oznamovala druhej nasledujúce skutočnosti: „Ahoj, katli mi badžiť! Ja ti kólnem, keď sa beknem do ofisu.“ Len na vysvetlenie tohto obchodnícko- manažérskeho slangu: Došlo k zníženiu rozpočtu. Zavolá jej, len čo sa vráti do kancelárie. Na tomto príklade vidieť jasne, kam to až môže zájsť v prípade plného akceptovania prieniku anglických slov. A osobitne to platí pre pobočky zahraničných IT firiem. Komunikácia s nadriadenými v angličtine sa potom prenáša do slovenčiny a z nej ostáva už len pozdrav a torzo gramatiky.

Keď sme pri tejto gramatike, PC REVUE je známe tým, že zverejňuje odborné články, ktoré vytvorili nezávislí odborníci úplne mimo našej redakcie....Hlási sa nám veľa skutočne mladých autorov, ktorí napr. končia strednú školu. Už dlhší čas u týchto autorov pozorujem v odovzdaných článkoch, že (ne)znalosť slovenskej gramatiky je alarmujúca.

....Na záver skúsím nájsť východisko. Myslím, že slovenčina je jazyk, ktorým sa dá vyjadriť všetko. Je užitočné vedieť po anglicky, ale medzi sebou by sme mali používať predovšetkým slovenské slová. Ak ešte študujete, neberte slovenčinu a jej trochu komplikovanú gramatiku na ľahkú váhu. Písomný prejav je pri uplatnení sa človeka veľmi dôležitý. Ak do prihlášky do

zamestnania napíšete životopis s dvoma y, vaša šanca na prijatie bude minimálna, hoci na druhej strane môžete mať vysoké odborné predpoklady.

MACKO, O: PC REVUE, 2007, roč. 15, č. 6, s.1.

Úloha č. 1

Z textu vyplýva, že hlavným zámerom autora bolo:

- ospravedlniť používanie cudzích slov v profesionálnej komunikácii,
- vyjadriť svoj názor na problém používania cudzích slov v slovenčine,
- zdôvodniť používanie cudzích slov v profesionálnej komunikácii,
- poučiť čitateľov o spôsoboch používania cudzích slov v slovenčine.

Úloha č. 2

V podčiarknutej vete slovné spojenie magická hranica znamená:

- a) čarovná hranica,
- b) neskutočná hranica,
- c) tajomná hranica,
- d) pomyselná hranica.

Úloha č. 3

Z prídavného mena magický utvorte podstatné meno mužského rodu a použite ho vo vete v úlohe:

a) podmetu

b) menného prísudku

c) nezhodného prívlastku

d) predmetu

Úloha č. 4

Vžite sa do roly jazykového poradcu a odpovedzte na otázku, s ktorou sa na vás obrátil bezradný užívateľ slovenčiny: Ktorý tvar je správny? Podčiarknite správny tvar a vysvetlite svoju odpoveď.

a) predávame živé kapry – predávame živé kapre

Prečo?

b) lyžiarsky výstroj – lyžiarska výstroj

Prečo?.....

c) nahnevať sa kvôli maličkosti - nahnevať sa pre maličkosť

Prečo?.....

Ukážka č. 2

„Vtáka poznáš po perí, človeka po reči, hovorí ľudová múdrosť. A je to pravda. Veď podľa reči poznáš človeka _____, čo si dáva pozor na jazyk, každé slovo odváži a drží sa rady Cez sito na koryto a či rady Najprv myslí, potom hovor, ale aj človeka _____, čo si nedáva pozor na jazyk, ktorý nevyberá slová a neraz povie či vyštekne, čo mu slina na jazyk prinesie.

Veru hej, môžeš si utvoriť obraz o človeku podľa jeho reči. Ten, kto má jedovatý, ostrý, pichľavý či štipľavý jazyk a jedovaté uštipačné reči, býva _____. Kto o ľuďoch trúsi reči, čo roztrubuje všetko do sveta, čosi o ľuďi otlka jazyk, kto obšívá ľudí jazykom, je človek _____.

Na druhej strane ten, čo drží jazyk za zubami, čo má zámku na ústach a mlčí ako hrob či kameň, je človek _____, čo zachováva zverené tajomstvo.“

HABOVŠTIAKOVÁ, K. – KROŠLÁKOVÁ, E.: *Frazeologický slovník*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 1996.

Úloha č. 5

Doplňte do textu č. 2 chýbajúce slová

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

5 _____

Ukážka č. 3

Celý život mal na ružiach ustlané, ale na šípových.

Až keď dostanete defekt, oceníte piate koleso na voze.

Lož má síce krátke, ale dobre trénované nohy.

Nosenie dreva do lesa o chvíľu prestane byť zbytočnosťou.

Ak vám v škole ide všetko jedným uchom dnu a druhým von, zostane vám v hlave iba prievan.

Aforizmy Stana Radiča. Zostavili I. Radičová a P. Kelly. Bratislava: S.P.A.C.E, 2005.

Úloha č. 6

Určite ste v uvedených myšlienkach spoznali známe výroky ľudovej slovesnosti.

Autor ich využil na to:

- a) aby ukázal, že nie sú pravdivé.
- b) aby zdôraznil, že sú v súčasnosti aktuálne.
- c) aby pomocou nich vytvoril slovnú hračku.
- d) aby pomocou nich dosiahol iróniu.

Úloha č. 7

Preštylizujte uzavreté typy otázok, na ktoré je vždy možné odpovedať len áno alebo nie, na otvorené otázky, ktorými získame v rozhovore viac informácií.

- a) Poznáš ho už dlho?
-

- b) Páči sa ti nové cédéčko?
-

- c) Je vám to jasné?

Ukážka č. 4

Ján Smrek

Ilúzia

Príjemné je podobať sa psíku,
čo sa zdá byť sám a úbohý,
sem a tam sa motať po chodníku,
ženám, dievkam pliesť sa pod nohy,
nasledovať párik na námestí,
mať z cudzej lásky pôžitok,
boháčovi neuhnúť sa z cesty,
prv než kopne, seknúť do lýtok,
neznať bázne ani ostýchania,
neučiť sa, čo je noblesou,
vyvaliť sa v tráve bez váhania,
bez všakových panských móresov,
pohrávať sa so snečným lúčom,
nemať žiadnu starosť na dlani,

rozbehnúť sa mračien za kotúčom,
civieť na svet v hlúpom jasaní,
nerozoznať mesiace a roky,
neznať, ako idú hodiny,
v beh sa púšťať, v rozbláznené skoky,
bez rozmyslu a bez príčiny,
zhltnúť muchu, ktorá na nos sadne,
plašiť vrabca, honiť holúbka,
zavrčať si, keď to dobre padne,
niekedy sa stočiť do kľbka,
do povetria vopchať ňufák nemý,
občas si len zavýť vo psí zbor,
a tak ležať na matičke zemi,
bezhriešny a prostý boží tvor.

(Z výberu básní Jána Smreka)

Úloha č. 8

Určte rým básne:

- a) združený,
- b) prerývaný,
- c) striedavý,
- d) obkročný.

Úloha č. 9

V súvislosti s obsahom básne slovo ilúzia znamená:

- a) klamná predstava,
- b) príjemná vidina,
- c) skreslený vnem,
- d) predstavenie mága.

Úloha č. 10

Aký motív spracoval autor v uvedenej básni?

- a) šťastie a radosť,
- b) láska a rodina,
- c) priateľstvo a láska,
- d) sloboda a voľnosť.

Úloha č. 11

Vysvetlite výrazy, slovné spojenia:

- a) neznať bázne _____
- b) ostýchať sa _____
- c) neučiť sa, čo je noblesa _____
- d) panské móresy _____

DRUHÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Úloha:

Napíšte krátky článok do školského časopisu (min. 10 viet), ktorý sa bude viazať k textu č. 1. Použite nasledujúce slová: *slogan, médium, mediálny, billboard, agentúra, logo, agent, diler*. Namiesto troch z nich použite slovenské synonymá.

TRETIA ČASŤ – ÚSTNA

...slová boli a sú pútnici, ktorí nepoznajú hranice, pas ani clo. Prichádzali k nám to v batohu remeselníka, to na voze kupca, v učeních i menej učeních knihách a prichádzajú dodnes. Ba dnes ich pribudlo azda až priveľa, aj tam, kde máme, či by sme mohli vytvoriť naše adekvátne slová. Prirodzene, sú aj také cudzie slová, prevzaté najmä z angličtiny, ktoré sú potrebné, ba nevyhnutné.

DAŠKOVÁ, K.: *Slová z dovozu*. Bratislava: Vydavateľstvo Q111, 2002.

Úloha:

Pripravte si ústny diskusný príspevok k problému, ktorý vyjadrila autorka v uvedenom texte.

Autori úloh:

Mgr. Nadežda Kašiarová
Mgr. Daniela Petříková
Mgr. Terézia Kralovičová

Recenzenti:

PhDr. Eva Vrbanová
PaedDr. Mária Melichárová
PhDr. Natália Ihnátková, CSc.

Olympiáda zo slovenského jazyka a literatúry, 1. ročník, školský rok 2008/2009, úlohy krajského kola, kategória C

Vydal: IUVENTA Bratislava, 2008